

Дакімовіч І.М., студ. гр. 211 а ФК і СКД
БДУКМ
Навуковы кіраўнік –
Бязмен С.Г., ст. выкладчык

ІРЛАНДЫЯ І БЕЛАРУСЬ : КУЛЬТУРНЫЯ ПАРАЛЕЛІ

Трэба адзначыць цікавасць да матэрыяла аб культурных паралелях Ірландыі і Беларусі ў тым, што можна пазнаёміцца бліжэй з такімі не вельмі блізкімі, але вельмі падобнымі краінамі. Аб'ектам вывучэння з'яўляюцца культурныя паралелі краін. Мэта дадзенай працы – выявіць падабенства паміж імі. У сувязі з гэтым можна вызначыць наступныя задачы: раскрыць сувязь гістарычных звестак; паведаміць аб узаемасувязі гэтых краін.

У рабоце выкарыстоўвала метады аналіза бібліяграфічных крыніц. Беларусь і Ірландыя падобныя па свайму гістарычнаму лёсу. Права на іх існаванне, дзяржаўнасць ставілася пад сумненне, а часам ставіцца і сёння больш магутнымі суседзямі, гэтыя ж суседзі перацягвалі на свой бок лепшыя, найбольш таленавітыя культурныя сілы. Ірландцы далі сусветнай літаратуры чатырох лаўрэатаў Нобелеўскай прэміі такіх як: Шэймас Хіні, Сэмюэль Бэкет, Джордж Бернард Шоу, Батлер Ёйтс, але ўсе яны пісалі на ангельскай мове. У нас, трэба адзначыць, шмат пісьменнікаў, мастакоў, кампазітараў, артыстаў, вучоных далі беларускія землі польскай і рускай культурам: Васіль Быкаў, Алесь Адамовіч, Максім Танк, Валянцін Елізар'еў, Ігар Лучанок, Іосіф Жыновіч, Уладзімір Гасцюхін. Бачым шматлікія хвалі эміграцыі. Сёння за межамі Беларусі пражывае ледзь не кожны чацвёрты беларус. Звестак аб пражыванні пазамежжам ірландскага народу не удакладняецца, але, мабыць, шмат. У тым ліку нават і ў Беларусі. На Навагрудчыне здаўна пасяліўся род О'Руркаў, які ў свой час даў Мінску каталіцкага арцыбіскупа.

У гісторыі Ірландыі і Беларусі адна з больш істотных паралеляў – прыцып адвечнага змагання абодвух народаў за незалежнасць і дзяржаўнасць. У выпадку ірландцаў пачалося яно ўжо ў XII стагодзі, з часу,

калі англійскія каралі ўпершыню спрабавалі заваяваць “дзікі” востаў. З таго часу амаль безупынна вядзецца змаганне жыхароў Ірландыі за абарону сваёй айчыны. Пачынаючы з XVI стагодзя, калі ангельцы перасталі быць рыма-католікамі, канфлікт набірае новы аспект – рэлігійны [2, с.185].

У Беларусі таксама не ўсё добра, дзе мы можам прасачыць за старонкамі гісторыі: руская (вялікарускіх) мова на беларускай этнічнай тэрыторыі распаўсюджваецца ў якасці мовы расійскай адміністрацыі і школы пасля далучэння да Расійскай імперыі часткі зямель Рэчы Паспалітай (аб'яднаныя дзяржавы Каралеўства Польскага і Вялікага княства Літоўскага) па пагадненнях 1772, 1794 і 1795 гг. паміж Расіяй, Прусіяй і Аўстрыяй (так званыя I, II і III падзелы Рэчы Паспалітай). Да гэтага часу беларуская мова перастала быць пісьмова-літаратурнай мовай княства і існавала, галоўным чынам, у вусных паўсядзённых зносінах беларускіх сялян, мяшчан і шляхты; у вачах расейскай адміністрацыі гэта было не больш, чым "беларуская гаворка" вялікарускай мовы. Яшчэ раней за падзелы Рэчы Паспалітай трэба ўзгадаць Вялікае Княства Літоўскае якое ўзнікла ў XIII стагоддзя як саюз шэрагу усходнеславянскіх княстваў (Полацкае, Навагрудскае, Пінск-Тураўскае, Берасцейскае і інш) і да канца XV стагоддзя пашырала свае ўладанні, распрасціраючыся ад Балтыйскага да Чорнага мора і ўключаючы Смаленскія, Ноўгарад-Северскі, Вяземскія землі на ўсходзе. Княства было поліэтнічным, рознаканфесіянальным і шматмоўным. Яго засялялі (кажучы ў тэрмінах сучаснай этналікі) беларусы, украінцы, літоўцы, палякі, яўрэі, татары.

Яшчэ адна тыпалагічная агульнасць – дзяржаўнае двухмоўе Беларусі і Ірландыі. Але трэба ўзгадаць доўгатрывалыя кельцка-славянскія кантакты даюць падставу для шырокага спектра даследвання. Асабліва плённым можа быць параўнальнае вывучэнне анамастыкі. Вельмі цікавымі ўяўляюцца спробы параўнання імёнаў шляхты і кіруючай эліты Вялікага Княства Літоўскага з кельцкімі антрапонімамі, напрыклад, Віцень і Vitinus, Гедымін і Gedemon ды інш. Выяўлены і некаторыя этналічныя адпаведнікі. Так, да

кельцкіх адносяць былую назву Чэхіі – Багемія і этымалагічна роднасную назву ўкраінскіх бойкаў у Прыкарпацці, а таксама старажытнае найменне адной з заходнеўкраінскіх зямель – Галіччыны. У сувязі з гэтым не выглядае бесперспектыўным пошук іншых этнанімічных паралеляў [2, с.185].

Як ні дзіўна, у гісторыі Беларусі і Ірландыі шмат паралеляў. У традыцыях – гэта моцныя прывязанасць да бацькоўскага, дзедаўскага котлішча на вёсцы і абавязковыя песні за сталом, на якім галоўная страва – бульба: як вядома ў XIX стагодзі была асновай харчавання насельніцтва, яе недахоп з 1845-1848 давала амаль да генацыду нацыі. Прыблізна мільён ірландцаў памёрла ад голаду і мору, астатнія перабраліся ў Амерыку [1, с.47-67].

У бачанні свету ірландцамі і беларусамі агульным з'яўляецца дзіўна трывалае, арганічнае паяднанне язычніцтва і хрысціянства. Хрысціянізацыя Ірландыі пачалася з 432 года. Святы Патрык, а за ім іншыя місіянеры асноўвалі кляштары і будавалі храмы, хрысцілі шляхту і люд удзельнікаў каралеўстваў. Менавіта кляштары, як і на кантыненте, сталі цэнтрамі культуры, адукацыі, а манахі носьбітамі ідэй міру і нацыянальнага аб'яднання. Адным са старыжытнейшых кляштарных цэнтраў было мястэчка Келс. Крыж з абацтва Конг для ірландцаў такая ж святыня, як крыж Ефрасінні Полацкай для нас. Ён быў створаны каля 1123 года па заказе галоўнага караля Ірландыі Турлога О'Конара.

Узорамі вуснай народнай творчасці запісанымі і літаратурна апрацаванымі ірландскімі манахамі, сталі сагі. Тыпалагічна падобнымі ірландскім сагам з'яўляюцца беларускія казкі. Архетып героя – волата, пашыраны ў нашых культурах і раскрываецца пры тыпалагічным вывучэнні ірландскіх саг пра Кухуліна і беларускіх чарадзейных казак пра асілкаў Каці-гарошка, Івашку мядзвежае вушка, Ваську-Папялушку, Вярнідуба, і інш. У часы фарміравання і развіцця нацыянальных культур нашых народаў значная роля належыць ананімным стваральнікам гэтай культуры: бардам і філідам у Ірландыі, музыкам – у Беларусі [3, с.101].

Такім чынам, пры вывучэнні бібліяграфічных звестак, аналізу розных крыніц, можна зрабіць наступныя вынікі: ірландцаў і беларусаў яднае геасацыякультурнае падабенства. Аднолькавы ці прынамсі падобны ў нас і найбольш вызначальны геапалітычны фактар – наяўнасць вялікага і магутнага суседа на ўсходзе. З простых зямных рэчаў, трэба адзначыць залежнасць абодвух народаў ад бульбы – грунту нацыянальнага выжыцця і перадумовы дабрабыту. У XX стагодзі ніводная іншая еўрапейская нацыя не панесла такіх моўных стратаў, як ірландцы і беларусы, пры гэтым працэс адраджэння нашых моваў шмат чым адбываецца падобным чынам.

Вывучэнне матэрыялу дазваляе нам глыбей пазнаць гісторыю, культуру народа, які прайшоў праз падобныя выпрабаванні, што і беларускі народ. Аналіз культурных паралеляў дазваляе студэнтам - культурологам пазнаць, як аб гісторыі іншай краіны, так і сваёй. Далейшае вывучэнне гэтай тэмы дапамагло б у пошуках больш значнага шляху нацыянальнага адраджэння сваёй культуры, узаемадзеяння з іншымі краінамі.

Спіс выкарыстанай літаратуры :

1. Бандарэнка, Г.В. Штодзённае жыццё старажытных кельтаў / Г.В. Бандарэнка // Жывая культура .– 2007. – С.47-67.
2. Беларусь-Ірландыя= Belarus-Eire МГА “Белкнігазбор” / Міцкевіч.М. [і інш]; пад агульнай рэдакцыяй Мальдзіс А, / МГА “Белкнігазбор”, 2000 г./ Міцкевіч.М.; Мінск,2000 .– 185 с.
3. Седоў, В.В. Славяне і кельты (па даных археалогіі) / В.В. Седоў // Гісторыя, культура, этнаграфія і фальклор славянскіх народаў. IX Міжнародны з’езд славістаў. – Кіеў, 1983. – 101 с.